

**การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ
แนวทางการแนะแนว เพื่อ “การดำรงชีวิตและโลกของงาน”
สำหรับโรงเรียนขนาดกลาง**

>>>หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนในปัจจุบัน มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสถานศึกษาที่มีความพร้อมของบุคลากรด้านการแนะแนวแตกต่างกัน แต่ลักษณะของงานแนะแนวที่ครูแนะแนวต้องปฏิบัติ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ งานให้บริการ, งานสอน-อบรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และงานประสานงานและบริการชุมชน

ทั้งนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนว จึงต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่สมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ นำไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมตามลักษณะของกิจกรรมแนะแนวที่ระบุไว้ อีกทั้งส่งเสริม พัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะชีวิต โดยมุ่งให้การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา การงานและอาชีพ รวมทั้งชีวิตและสังคม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติ จนกระทั่งเกิดทักษะชีวิต และการเรียนรู้ตลอดจน ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยมีครูแนะแนวเป็นพี่เลี้ยง และผู้ประสานงาน

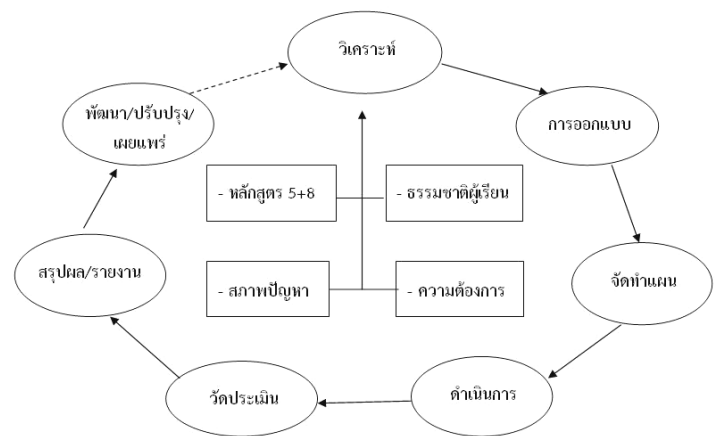
ทั้งนี้ ขอบข่ายการจัดกิจกรรมแนะแนว มี 3 ด้าน คือ

1. กิจกรรมแนะแนวด้านการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูล ประกอบการวางแผนการเรียน การศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเทคนิค วิธีการและทักษะการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและสามารถวางแผนการเรียน การศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

2. กิจกรรมแนะแนวด้านการงานและอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้โลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในอาชีพ มีการเตรียมตัวสู่อาชีพ ตลอดจนมีการพัฒนางานอาชีพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ

3. กิจกรรมแนะแนวด้านชีวิตและสังคม มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิต และสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมทั้ง 3 ด้านไปพร้อมๆ กันอย่างสมดุล เพื่อให้การแนะแนวในโรงเรียนสามารถส่งเสริม พัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะชีวิต โดยมุ่งให้การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางที่ได้กำหนดไว้ โดยมีแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน ดังนี้

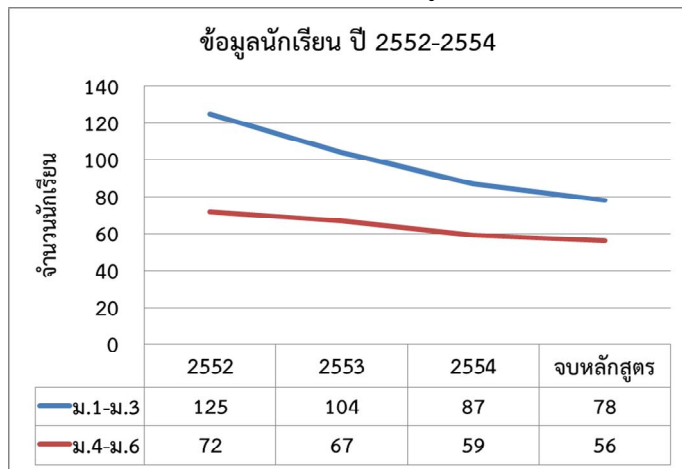

>>>จากสถิติจำนวนนักเรียน ณ วันที่ 10 มิถุนายน ของโรงเรียนมัธยมขนาดกลางแห่งหนึ่ง มีข้อมูลดังนี้

ชั้น/ปี	2552	2553	2554	2555	2556
ม.1	125	119	132	117	135
ม.2	113	104	110	117	107
ม.3	71	87	87	75	109
ม.4	72	78	115	117	105
ม.5	67	67	66	93	109
ม.6	92	64	59	55	86
รวม	540	519	569	574	651

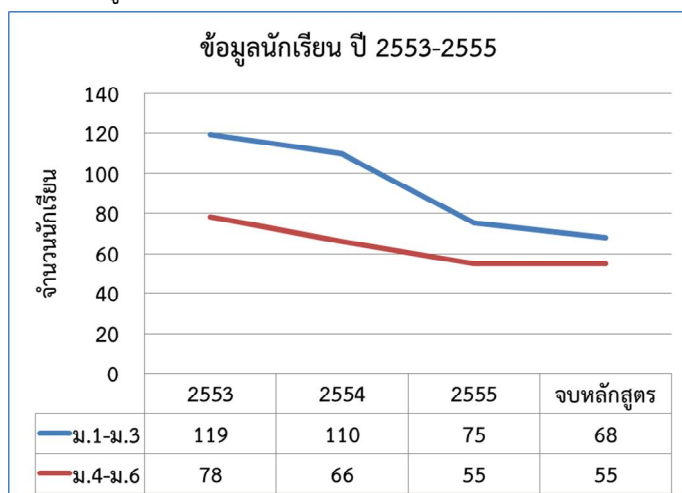
จากข้อมูล จะเห็นได้ว่า เมื่อศึกษาผลรวมของจำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษา ในแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เมื่อศึกษาข้อมูลเป็นรายกลุ่ม พบว่ากลุ่มนักเรียนที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2552 เมื่อถึงปีการศึกษา 2554 มีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างมาก และเมื่อตรวจสอบจำนวนนักเรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรในปีการศึกษา 2554 พบว่ามีนักเรียนที่จบ ชั้น ม.3 จำนวน 78 คน และจบชั้น ม.6 จำนวน 56 คน ดังรูปที่ 1

จากรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษา ระดับ ม.1 ปีการศึกษา 2552 เมื่อเรียนไปจนจบหลักสูตรชั้น ม.3 ปีการศึกษา 2554 มีจำนวนลดลง 47 คน ส่วนนักเรียนที่เข้าศึกษา ระดับชั้น ม.4 เมื่อเรียนไปจนจบหลักสูตร ชั้น ม.6 ปีการศึกษา 2554 มีจำนวนลดลงถึง มีจำนวนลดลง 16 คน

และกลุ่มนักเรียนที่เข้าศึกษา ในปีการศึกษา 2553 เมื่อถึงปีการศึกษา 2555 มีจำนวนนักเรียนลดลงเช่นกัน และเมื่อตรวจสอบจำนวนนักเรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรในปีการศึกษา 2555 พบว่ามีนักเรียนที่จบ ชั้น ม.3 จำนวน 68 คน และจบชั้น ม.6 จำนวน 55 คน ดังรูปที่ 2

จากรูปที่ 2 จะเห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษา ระดับ ม.1 ปีการศึกษา 2553 เมื่อเรียนไปจนจบหลักสูตรชั้น ม.3 ปีการศึกษา 2555 มีจำนวนลดลง 51 คน ส่วนนักเรียนที่เข้าศึกษา ระดับชั้น ม.4 เมื่อเรียนไปจนจบหลักสูตร ชั้น ม.6 ปีการศึกษา 2555 มีจำนวนลดลงถึง มีจำนวนลดลง 23 คน

สาเหตุส่วนใหญ่ของนักเรียนที่ออกกลางคัน คือ ปัญหาส่วนตัว (การคบเพื่อนต่างเพศ, เรียนไม่ได้, สุขภาพ) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (ครอบครัวยากจน, ออกไปประกอบอาชีพ) ปัญหาด้านการคมนาคม (อยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทาง) และเมื่อนักเรียนออกจากสถานศึกษาไปแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างรายวันในท้องถิ่น และมีบางส่วนเดินทางเข้าไปรับจ้างและขายแรงงานทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดแล้วแต่กรณี

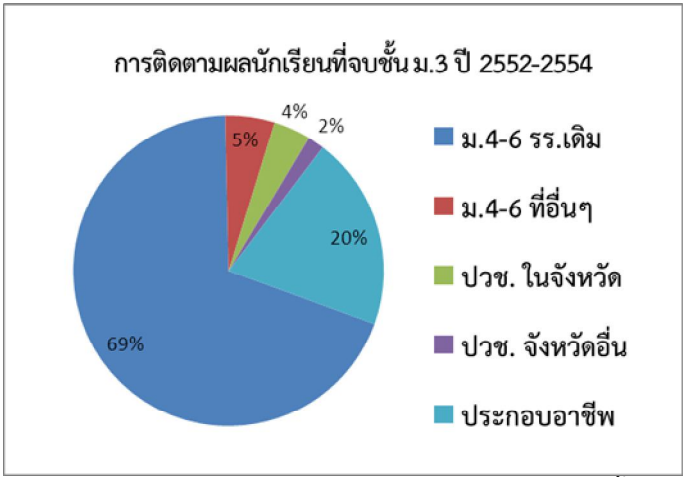
นอกจากการศึกษาข้อมูลจำนวนนักเรียนและสถิติการออกกลางคันของนักเรียนแล้วนั้น การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องมีข้อมูลของนักเรียนที่จบการศึกษาในแต่ละปีการศึกษาว่า เมื่อจบการศึกษาไปแล้ว เป้าหมายต่อไปของผู้เรียนคืออะไร เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดวางแผนการแนะแนวในโรงเรียนให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากที่สุด

>>>จากข้อมูลการติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับ ม.3 และม.6 ติดต่อกัน 3 ปีการศึกษา พบข้อมูลดังนี้

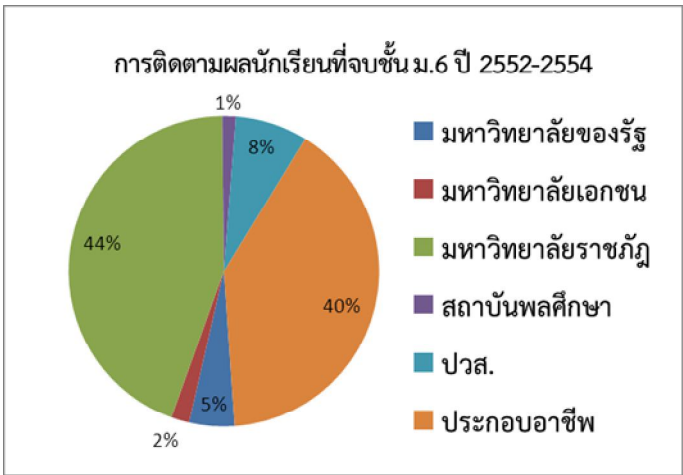
ม.3	2552	2553	2554
ม.4-6 โรงเรียนเดิม	37	55	69
ม.4-6 ที่อื่นๆ	1	9	2
ปวช. ในจังหวัด	5	2	2
ปวช. ต่างจังหวัด	2	2	0
ประกอบอาชีพ	23	19	5
รวม	68	87	78

ม.6	2552	2553	2554
มหาวิทยาลัยของรัฐ	4	2	4
มหาวิทยาลัยเอกชน	2	2	0
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	29	32	33
สถาบันพลศึกษา	0	2	1
ปวส.	7	6	3
ประกอบอาชีพ	48	20	17
รวม	90	64	58

จากข้อมูล จะเห็นได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาจากระบบโรงเรียนนั้น จะเลือกศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่างๆ และมีข้อสังเกตว่านักเรียนจะเลือกลงเรียนในสถาบันการศึกษาใกล้บ้านเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ และเมื่อรวมข้อมูลการศึกษาต่อของนักเรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละของการติดตามผลในแต่ละระดับ ปรากฏข้อมูล ดังนี้

จากข้อมูลการติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษาในชั้น ม.3 พบว่า ร้อยละ 69 ศึกษาต่อ ม.4-6 ในโรงเรียนเดิม ร้อยละ 20 ออกไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 5 ศึกษาต่อ ม.4-6 ในโรงเรียนอื่นๆ ร้อยละ 4 และร้อยละ 2 ศึกษาต่อในระดับ ปวช.ในจังหวัดและต่างจังหวัดตามลำดับ

จากข้อมูลการติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษาในชั้น ม.6 พบว่า ร้อยละ 44 ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 40 ออกไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 8 ศึกษาต่อในระดับ ปวส. ร้อยละ 5 ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 2 และร้อยละ 1 ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเอกชนและวิทยาลัยพลศึกษาตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนหลังจากที่จบการศึกษาไปแล้ว พบว่ามีข้อมูลที่น่าสนใจเพิ่มเติม เช่น นักเรียนที่เข้าศึกษาต่อนั้นต้องออกจากการศึกษาก่อนจบการศึกษา การเปลี่ยนแผนการเรียนหรือสาขาวิชาในระหว่างการศึกษา ผู้ที่ประสงค์ศึกษาต่อไม่สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ต้องการได้ และต้องเรียนในสาขาที่ยังมีที่นั่งเหลืออยู่ หรือแม้แต่กรณีที่จบการศึกษาแล้วไม่มีงานทำ ต้องทำงานที่ไม่ตรงกับสาขาที่ได้เรียนมา รวมทั้งกลับมาทำงานด้านเกษตรกรรมกับครอบครัวตนเอง

จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษาดังกล่าว มีความน่าสนใจอย่างมากต่อแนวทางการวางแผนการจัดการศึกษาของประเทศทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับการศึกษาภาคบังคับและระดับการศึกษา

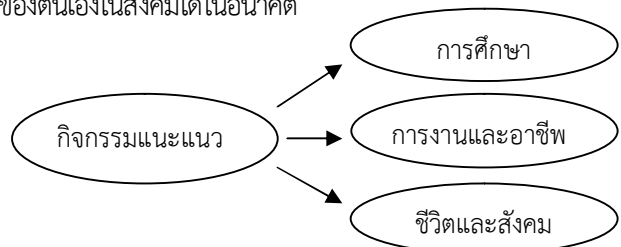
ขั้นพื้นฐาน แม้จะเป็นเพียงกรณีศึกษาก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กระดับอำเภอและระดับตำบลส่วนใหญ่จะพบข้อมูลนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรไม่แตกต่างกันมากนัก

ทั้งนี้ การจัดหลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรที่ให้ความรู้พื้นฐานวิชาชีพอย่างกว้างๆ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเน้นการเลือกกลุ่มวิชาตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจมากขึ้นในชั้นมัธยมปลาย แต่หลักสูตรการเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ก็เน้นเพื่อเป็นการปูพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่ประสงค์ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและเพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพียงพอสำหรับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) หรือจัดตามหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก เพื่อสะดวกในการโอนย้ายของนักเรียนในกรณีที่ต้องไปศึกษาต่อโรงเรียนอื่นๆ ส่งผลให้ในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดรายวิชาที่ส่งเสริมความถนัด ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้นักเรียนที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งนักเรียนกลุ่มที่ต้องออกไปประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาแต่ละระดับก็มีจำนวนมาก และเมื่อรวมกับจำนวนนักเรียนที่ต้องออกกลางคันแล้ว พบว่ามีจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด (ระดับ ม.ต้น ร้อยละ 44 และ ระดับ ม.ปลาย ร้อยละ 49)

ดังนั้น การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในอนาคตจึงควรมุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อ “การดำรงชีวิตและโลกของงาน” มากขึ้น เพื่อส่งเสริมช่วยเหลือให้นักเรียนให้มีความรู้ มีทักษะ สามารถเลือกตัดสินใจออกไปประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษาแล้ว

สำหรับแนวทางการแนะแนวในอนาคต ตามขอบข่ายของการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา การงานและอาชีพ รวมทั้งชีวิตและสังคมนั้น เป็นขอบข่ายที่มีความทันสมัยในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความชำนาญ และความใส่ใจของครูผู้สอนเป็นสำคัญ

กิจกรรมแนะแนวที่จัดขึ้นควรเน้นผู้เรียนสำคัญ ให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจนกระทั่งเกิดทักษะในการเรียนรู้ ทักษะชีวิต จนสามารถนำไปพัฒนาตนเอง วางแผนการเรียน การวางแผนอาชีพและการดำเนินชีวิตของตนเองในสังคมได้ในอนาคต

>>>การจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการดำรงชีวิตและโลกของงานในอนาคตนั้น ควรมุ่งเน้นในเรื่อง Life Career Development คือ การพัฒนาอาชีพตลอดชีวิต แทนที่จะพัฒนาอาชีพเฉพาะอย่างเดียว ต้องมีการเตรียมความพร้อมคนที่ จะออกไปทำงาน การหางาน กระทั่งวิธีการการปรับตัว ปรับใจ รู้วิธีที่จะ แก้ไขความเป็องงาน และรักษาสุขภาพจิตของตนเองไว้ ให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่เข้าสู่โลกอาชีพ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกอาชีพ และควรจะได้รับรู้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพให้มากที่สุด ก่อนที่จะ ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนั้นๆ เพราะธรรมชาติทำให้คนเรามีอะไรที่แตกต่าง กัน มีความสนใจแตกต่างกัน มีความสามารถแตกต่างกัน มีบุคลิกภาพ แตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นจึงประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน

กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว จึงประกอบด้วยลักษณะ ของกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1) ช่วยให้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งทุกด้าน คือ สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และอุปนิสัยของ ตนเองว่าเหมาะกับงานหรืออาชีพใด

2) ช่วยให้รู้จักและเข้าใจโลกของงานอาชีพต่างๆ และ องค์ประกอบของงาน เช่น ลักษณะของงานอาชีพ คุณสมบัติของ ผู้ประกอบอาชีพ เงินเดือนหรือรายได้ความมั่นคงในงาน โอกาส ก้าวหน้าในงาน สภาพปัจจุบันและแนวโน้มของตลาดแรงงานในอนาคต สำหรับงานอาชีพต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น

3) ช่วยให้รู้จักเลือกและตัดสินใจเลือกงานอาชีพอย่างฉลาด ถูกต้องเหมาะสมกับอัตภาพ

4) ช่วยให้รู้จักตัดสินใจเลือกอย่างฉลาดในการเข้ารับ การศึกษาและฝึกอบรมในวิชาชีพต่างๆ

5) ช่วยให้ได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกลักษณะของตนให้เหมาะ กับงานอาชีพ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ความ ขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา ความร่วมมือในการทำงาน เป็นต้น

6) ช่วยให้ได้มีโอกาสสัมผัสกับงานอาชีพต่างๆ ตามความ เหมาะสมกับวัย

7) ช่วยให้สามารถปรับตนให้เข้ากับงานอาชีพ จนประสบ ความสำเร็จและมีความสุขในงานอาชีพของตน

ดังนั้น จุดมุ่งหมายของงานแนะแนว จึงควรมีดังนี้คือ

1. การพยายามทำให้รู้จักตนเอง (Self-Understanding) เป็น การทำให้รู้ข้อดี ข้อบกพร่องของตนเองทั้งทางด้านอารมณ์สติปัญญา ความสามารถ และความถนัด เป็นต้น

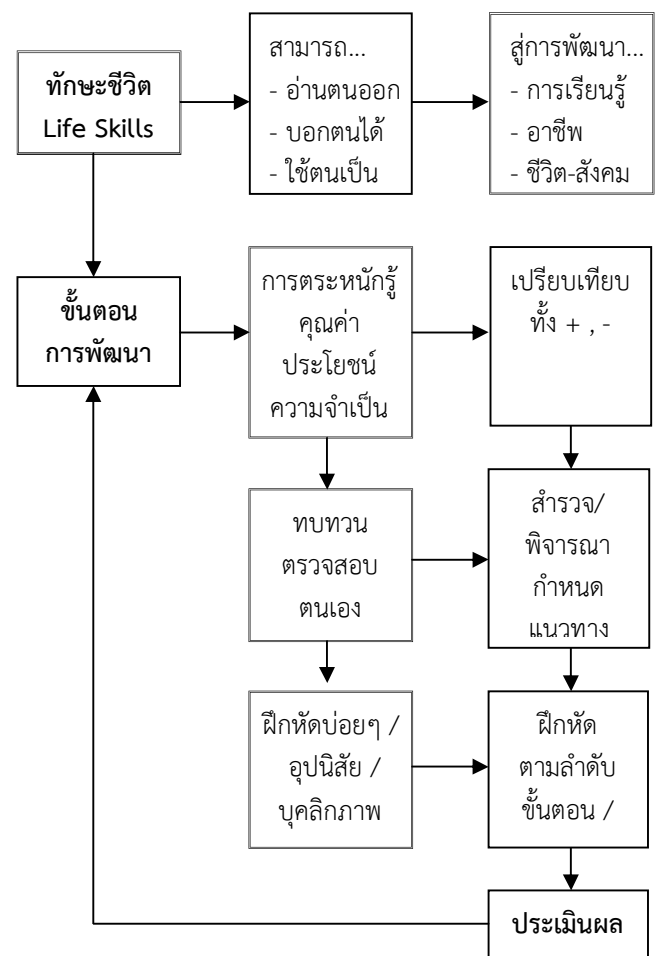
2. การพยายามช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง (Self-Determination) เป็นความพยายามที่จะทำให้รู้จักหาหนทางตัดสินใจ ปัญหา และเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง

3. การช่วยให้เกิดการปรับตัว (Self-Adjustment) เป็นการ ช่วยสนับสนุนให้รู้จักและยอมรับตนเองทั้งจุดดีและจุดบกพร่อง จน เกิดการตัดสินใจแก้ปัญหาและนำพาตนเองไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสม ต่อไป

ดังนั้น เป้าหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนว จึงเป็นการ ส่งเสริม พัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะชีวิต โดยมุ่งให้การจัดกิจกรรม สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของ ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิต (Life skill) อันหมายถึง การมีคุณลักษณะหรือความสามารถเชิง สังคมจิตวิทยา (Psycho social Development) ที่เป็นทักษะ ภายใต้นี้จะช่วยทำให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเตรียมพร้อมสำหรับการ ปรับตัวในอนาคต เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข หรือ อาจกล่าวได้ว่า ทักษะชีวิต ก็คือความสามารถใน การแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวันเพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั่นเอง

แนวคิดในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ทักษะชีวิต นั้น รศ.ดร.เรียม ศรีทอง ได้มีแนวคิดในการจัดกิจกรรม ไว้ดังนี้

เกวีกา ภูมิดี

ครู โรงเรียนเชียงกลมวิทยา